

N:o 99.

Af herr **D. Persson** i Tällberg, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till sådan ändring af förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, att såsom vilkor för erhållande af rättighet att idka sådan handel, hvaröfver böcker skola föras, samt s. k. gårdfarihandel fordras styrkande af insigt i bokföring m. m.*

Genom kongl. förordningen af den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet lossades de band, som förut hämmade och tryckande tillbakahöllo handel och industri i vårt land. Näringarne hafva under skyddet af berörda förordning gått hastigt framåt och utvecklats sig till en ej förut anad utsträckning. Och att Riksdagens år 1863 derutinnan fattade beslut i hufvudsak var välbetänkt och för landet gagnande, är obestriddt.

Genom handelsordningen af den 22 december 1846 och kongl. kungörelsen den 7 februari 1852 voro handel och industri nästan städernas uteslutande privilegium, till stort men för landsbygdens befolkning.

Om jag sålunda är villig att gifva allt erkännande åt vår nu gällande näringsfrihetsförordning, så har jag icke dermed sagt, att ej denna förordning, i likhet med många andra, behöfver ändras och reformeras, eftersom förhållandena under tiden utvecklats och förändrats.

Den lätthet, hvarmed handelsrättighet nu kan vinnas, har inom landet alstrat en hel stab af småkrämare och gårdfarihandlare, hvarigenom en illojal konkurrens, osunda spekulationer och deraf härflytande fallissement inträffat.

Huru strängt man än må hålla på näringsfrihetens grundsatser och principer, så torde man icke gå dessa för nära, om man redan, innan en person träder in på handelsbanan, genom stadgande i lag af honom fordrar, att han då skall styrka sig ega just de egenskaper och den kompetens, som lagen redan nu kräfver, att han skall hafva, så snart han kommit in på banan, eller ännu strängare fordrar, när han ofrivilligt nödgas sluta sin verksamhet som handlande eller industriidkare.

Förklaringen till att inga kompetensvilkor för erhållande af handelsrättighet eller för idkande af fabriksrörelse i allmänhet äro föreskrifva i nu gällande näringsfrihetsförordning finner man af 1863 års Riksdags allmänna besvärs- och ekonomie-utskotts betänkande n:o 119, hvilket utskott hade att behandla de i ämnet väckta motionerna, som afsågo införandet af en friare näringslagstiftning.

Rörande nämnda sak säger utskottet:

»Det i författningarne för vinnande af näringsrättighet föreskrifva vilkor att kunna skriva läsligt och räkna quatuor species i enkla tal och, hvad handeln särskildt angår, att jemväl kunna räkna bråk samt föra bok och räkning på det för handeln i allmänhet öfliga sätt, har utskottet jemväl ansett böra utgå, icke emedan utskottet anser den dermed uttryckta qualificationen obehöflig, utan emedan vilkoret bättre uppfylles genom bestämmelser, som redan fått sin plats i en annan författning.

Då nemligen den i stället för 17 kap. 2 § rättegångsbalken nu gällande förordning angående handelsböcker och handelsräkningar den 4 maj 1855 stadgar, att handlande eller den, som varor till försäljning tillverkar, eller i allmänhet den, som drifver något af de uti ifrågavarande författning omförmälda yrken till det omfång, att anmälan derom behöfver göras, skall föra böcker öfver sin rörelse, på sätt i nämnda förordning närmare beskrives, vid det stränga äfventyr, som underlåtenhet af dessa föreskrifter kan medföra, samt allmänna lagen på sådant sätt göra egendet af minst ofvannämnda kunskapsmått nödvändigt för den, hvilken ansvarighet för rörelsen åligger; har utskottet häraf trott sig ega anledning föreslå, att förstnämnda stadgande, hvilket för äfrigt ej alltid föranleder till något säkert omdöme om den sökandes insigter och lämplighet för yrket, måtte bortfalla».

Af det anförda finner man, att utskottet icke ansett kompetensvilkoren öfverflödiga, men att utskottet trott sig finna tillräcklig garanti i det straff, som lagen stadgar för underlåtenhet att fullgöra hvad lagen derutinnan kräfver.

För min del tror jag, att det för den oerfarne är något förrädiskt, att han utan hinder af lagens bud släppes in på en bana, der han till följd af sin inkompetens kan komma i kollision med lagen och blifva straffad. Det vore utan tvifvel både humanare och klokare, om, såsom jag förut anfört, lagens bud och kraf härutinnan i tid framträdde för den sökande.

Och vi hafva allt för många och sorgliga exempel på huru personer, utan kännedom om lagens kraf i berörda fall och utan nödiga förutsättningar, kastat sig in i affärer och ej allenast sjelfva blifvit ruinerade utan ock dragit andra med sig, för att lagstiftaren likgiltigt kan åse sådant, utan att göra åtminstone något i syfte att motarbeta detta onda.

Jag anser därför, att i lag böra stadgas vissa kompetensvilkor för den, som söker rätt att utöfva handel eller näring till det omfång, som är af beskaffenhet, att böcker deröfver enligt nu gällande lag skola föras.

Genom lagen angående handelsregister, firma och prokura af den 13 juli 1887 har visserligen proceduren för erhållande af handels- och fabriksrättighet samt rätt till så kallad gårdfarihandel gjorts något vidlyftigare — ja, kanske för vidlyftig, men någon kompetens fordrar den lagen likväl icke.

Den art och den utsträckning, som den så kallade gårdfarihandeln antagit, är af sådan beskaffenhet, att den inger verkliga bekymmer och är ett ondt icke allenast för platshandlarna utan äfven för allmänheten på landsbygden.

Dessa gårdfarihandlare hafva gjort till sin uppgift att fara omkring i bygderna och påtraga allmänheten hvarjehanda kram af mer eller mindre dålig beskaffenhet till oskäligt höga och i all synnerhet obestämda pris.

Genom sin vana att »lura» folk genom att begära minst dubbelt mera än varan är värd och så låta pruta med sig göra de troligt, att de sälja till billigare pris än de fasta köpmännen, lyckas de vanligtvis att utsuga allmänheten på deras penningar, införa moder, som förut varit främmande på trakten och lemna efter sig demoraliserande exempel.

Genom sitt förfarande utöfva de en illojal konkurrens mot den faste köpmannen på platsen, hvars inkomster nedbringas och i samma mån äfven hans skatteförmåga, till skada för hela kommunen.

Man kan visserligen invända, att konkurrensen är nyttig och nödvändig, för att icke handlandena skola draga för stor vinst af allmänheten på sina varor. Jag är äfven villig att erkänna rättigheten deraf, men det finnes nu så många bofasta handlande äfven på landsbygden, att man i allmänhet icke kan klaga öfver brist på konkurrens, utan snarare tvärt om.

De fasta handlandena på landsbygden, som jag tillåter mig att benämna alla som sälja sina varor ifrån handelsbod, de få för sina inkomster skatta till den kommun, der de drifva sin rörelse, och kommunen får således en del af deras vinst, men så är ej förhållandet med gårdfarihandlarena; hvadan, om man ser saken äfven ifrån skattesynpunkt, en ändring i nu gällande förordning är af rättvisan påkallad.

Jag skulle ändå icke så mycket klandra gårdfarihandlarena, om de kunde ersätta de fasta handlarena, men det kunna de aldrig göra, ty dels äro de icke alltid tillstädes, när behof af varor gör sig gällande, och dels föra de i allmänhet icke på lager, hvad man vanligen kallar för nödvändighetsvaror, utan tvärt om.

Häraf torde framgå, att jag hyser den åsigten, att vi utan afsaknad kunde undvara de s. k. gårdfarihandlarena; men ett sådant steg torde vara för stort och skulle äfven kunna betraktas som en inskränkning i näringsfriheten, och jag anser mig icke berättigad att gå så långt, men om gårdfarihandeln jemställes med s. k. realisation, så torde man hafva träffat den lämpligaste medelväg, som man bör gå, så att 10 § 1 mom. i kongl. förordningen af den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet i alla afseenden tillämpas på gårdfarihandlarena, om ock afgiften till de kommuner, som de vilja besöka, sättes till något lägre belopp i vissa fall, än hvad som är föreskrifvet i nämnde §. Derigenom erhöles den kommun, i hvilken de drefve sitt geschäft, åtminstone någon andel af den vinst, de der skördade; eller, med andra ord, kommunen blefve på det sätt i tillfälle att beskatta en inom densamma drifven rörelse.

På grund af hvad ofvan blifvit anfördt, hemställer jag vördsamt,

att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t, om möjligt redan till nästa Riksdag, täcktes framkomma med förslag till sådan ändring af kongl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet, att för erhållande af rätt till idkande af handel eller annan rörelse, som är af den omfattning, att böcker deröfver enligt lag skola föras, samt så kallad gårdfarihandel, såsom kompetensvilkor stadgas, att den sökande skall styrka sig ega erforderliga insigter för verkställande af den i lag föreskrifna bokföring, samt att gårdfarihandlare skola underkastas samma skyldigheter, som i 10 § 1 mom. i berörda förordning äro

föreskrifna för erhållande af rätt till så kallad realisation, så att den sökande ålägges att uppgifva, hvilka kommuner han ämnar besöka, och en viss afgift till desamma bestämmes.

Stoskholm den 26 januari 1895.

D. Persson
i Tällberg.

N:o 100.

Af herr **E. Olsson** i Kyrkebol, *med förslag till ändring i §§ 1 och 5 af tryckfrihetsförordningen.*

Enär behovet af boktryckerier å landsbygden allt mer gör sig gällande, hvilket förhållande bäst torde framgå af det stora antalet så kallade accidenstryckerier, som här mångenstädes uppstått, samt en mängd större platser, de flesta i folkmängd vida öfverstigande många af landets mindre städer, nödgas att i någon stad låta trycka tidningar, som de för platsens behof ej kunna undvara, synes det ej vara för tidigt, att lagstiftningen afskaffar städernas och deras närmaste omgifnings boktryckerimonopol.

Den utgång denna fråga erhöi vid 1882 års riksdag, då genom Första Kammarens afslag det af begge kamrarne förut antagna förslaget om rättighet att anlägga boktryckeri äfven utom stad och dess närmaste omgivning föll, verkade nedslående på nationen. Mångenstädes frågades i tal och skrift: hvad har nationen att vänta af en Första Kammare, som ej en gång vill vara med om att bereda tillfälle till mera upplysning i landet? I den föreställning, att tiden numera bör vara inne för ett borttagande af ifrågavarande monopol, får jag som min motion upptaga det af konstitu-